

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2002-2-44 (Devralma)
Karar Sayısı : 02-62/774-316
Karar Tarihi : 11.10.2002

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Tamer MÜFTÜOĞLU
Üyeler : Dr. Kemal EROL, Nejdet KARACEHENNEM,
A. ERSAN GÖKMEN, R. Müfit SONBAY,
Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER,
Mustafa PARLAK, Prof.Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfık ÜNAL

B- RAPORTÖRLER: Ali Demiröz, Adnan AKGÜN

**C- BİLDİRİMDE
BULUNAN**

: Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Mehmet Akif Ersoy Mah. 16. Cad. No: 16
P.K. 06370 Yenimahalle/Ankara

D- TARAFLAR

- :
- Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Mikes Mikrodalga Elektronik Sistemler
Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Çankırı Yolu 5. Km. P.K. 06750 Akyurt/Ankara
- T.C. Savunma Sanayii Müsteşarlığı
Kirazlıdere Mevkii P.K. 06100 Bahçelievler/Ankara
- BAE Systems Overseas Inc.
95 Canal Street, Nashua, New Hampshire 03064 ABD
- Destek Elektronik Sistemler ve Teknoloji A.Ş.
Volkan Apt. No: 1/6 Gaziosmanpaşa/Ankara
- Zafer ŞAHİN
Volkan Apt. No: 1/6 Gaziosmanpaşa/Ankara

E- DOSYA KONUSU: Mikes Mikrodalga Sanayi ve Ticaret A.Ş hisselerinin %72'sinin Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş., %3'ünün T.C. Milli Savunma Bakanlığı Savunma Sanayii Müsteşarlığı tarafından devralınması işlemine izin verilmesi talebi.

F. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 3.6.2002 tarih, 2490 sayı ve 14.8.2002 tarih ve 362 sayı ile giren bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 29.8.2002 tarih, 2002-2-44/Öİ-02-AD sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu, REK.0.06.00.00/72 sayılı Başkanlık önergesi ile 5.9.2002 tarih, 02-52 sayılı toplantısında görüşülmüş ve T.C. Milli Savunma Bakanlığı Savunma Sanayii

Müsteşarlığı'nın hukuki statüsüne ilişkin olarak, ilgili daire ve Hukuk Müşavirliğince ek çalışma yapılmasına karar verilmiştir.

İşleme ilişkin Bilgi Notu ile söz konusu çalışmalar; 7.10.2002 tarih, REK.0.06.00.00/88 ve REK.0.06.00.00/7466 sayılı Başkanlık önergeleri ile 11.10.2002 tarih 02-62 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: Dosya konusu işlemle ilgili olarak,

- Mikes Mikrodalga Sanayi ve Ticaret A.Ş. hisselerinin %75'inin BAE Systems Overseas Inc., Destek Elektronik Sistemler ve Teknoloji A.Ş. ve Zafer Şahin tarafından Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve T.C. Milli Savunma Bakanlığı Savunma Sanayii Müsteşarlığı'na devri işlemine, ilgili ürün pazarının özellikleri, Milli Savunma Bakanlığı'nın pazardaki tek alıcı konumu ve yönlendirici işlevi nedeniyle faaliyette bulunan teşebbüslerin hakim duruma gelmelerinin zorluğu, hisseleri devredilen Mikes Mikrodalga Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin mali durumunun kötüleşmesi nedeniyle sahip olduğu know-how ve lisanslar ile buralara yapılan yatırımın ekonomiye kazandırılma ihtiyacı ve savunma sanayini yönlendiren kurumların öncülüğünde milli güvenlikle ilgili hassas bir pazarda gerçekleşen bir işlem olması nedeniyle izin verilmesi,
- devralma işlemine ilişkin bildirim, 1997/6 sayılı Rekabet Kurumu Teşkilatının Oluşturulmasından Sonra Teşebbüslerin ve Teşebbüs Birliklerinin 4054 Sayılı Kanun'dan Doğan Hak ve Yükümlülüklerine İlişkin Tebliğ uyarınca süresi içerisinde yapılmamasından dolayı 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince idari para cezası verilmesi gerektiği

ifade edilmiştir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1 TARAFLAR

H.1.1. Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Aselsan)

Mikes hisselerinin büyük kısmını devralan Aselsan, Türkiye'de ve yurt dışında modern askeri ve sivil elektronik cihaz ve sistemler alanında faaliyet gösteren bir entegre elektronik sanayi kuruluşudur. Şirket'in sermaye yapısı aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. Aselsan ortaklık Yapısı

Hissedarlar	Hisse Oranları (%)
Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı	83,15858
Türk Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı	1,42396
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	0,27245
AXA Oyak Sigorta A.Ş.	0,11557
Diğer (Halka açık)	15,02943

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Aselsan'ın hisselerinin büyük kısmına Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı (TSKGV) sahiptir. TSKGV, silahlı kuvvetlerin güçlendirilmesi, ihtiyaç duyulan silah, araç ve gereçleri yurtiçinde üretecek seviyede bir savunma sanayi kurularak dışa bağımlılığın

asgariye indirilmesi amacıyla kurulan Deniz, Kara, Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakıflarının 1983 yılında 3388 sayılı Kanun ile birleştirilmesi sonucunda kurulmuştur. Vakfın Mütevelli Heyeti Milli Savunma Bakanı, Genelkurmay İkinci Başkanı, Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı ve Savunma Sanayii Müsteşarı'ndan oluşmaktadır. TSKGV, Aselsan ile birlikte Havelsan Hava Elektronik Sanayi A.Ş., Aspilsan Askeri Pil Sanayi ve Ticaret A.Ş., İşbir Elektrik Sanayi A.Ş.'nin çoğunluk hisselerine de sahiptir. Vakfın aynı zamanda çeşitli şirketlerde iştiraki bulunmaktadır.

H.1.2. T.C. Milli Savunma Bakanlığı Savunma Sanayii Müsteşarlığı

Devralma işleminin taraflarından biri olan T.C. Milli Savunma Bakanlığı Savunma Sanayii Müsteşarlığı (SSM), 1985 yılında ve 3238 sayılı Kanunla, Türk savunma sanayini desteklemek, geliştirmek, yönlendirmek ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonunun sağlanması amacıyla kurulmuş, tüzel kişiliği haiz özel bütçeli bir kamu kuruluşudur. SSM, Savunma Sanayii İcra Komitesinin aldığı kararları uygulamakla görevlidir. Savunma Sanayii İcra Komitesi'nin Başkanı Başbakan'dır. Diğer üyeleri Genelkurmay Başkanı ve Milli Savunma Bakanı'dır. Savunma Sanayii İcra Komitesi, Savunma Sanayii Yüksek Koordinasyon Kurulu tarafından tespit edilen genel ilkeler doğrultusunda karar almak ve Savunma Sanayii Destekleme Fonu'nun genel esaslarını belirlemekle görevlidir. Savunma Sanayii Yüksek Koordinasyon Kurulu, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı, Dışişleri Bakanı, Maliye Bakanı, Sanayi ve Ticaret Bakanı, Kuvvet Komutanları, Jandarma Komutanı ile Başbakanlık, Hazine ve DPT müsteşarlarından oluşmaktadır. Kurul'un başkanı Başbakan'dır.

H.1.3. BAE Systems Overseas Inc. (BAE)

BAE, savunma sanayi ve elektronik harp sistemleri alanında faaliyette bulunan ABD kanunlarına göre kurulmuş bir şirkettir. Şirket, tüm dünyada elektronik harp sistemleri sanayi alanında faaliyet göstermektedir.

H.1.4. Destek Elektronik Sistemler ve Teknoloji A.Ş. (Destek A.Ş.)

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan şirketin merkezi Ankara'dadır. Destek A.Ş. hisselerinin çoğunluğuna (%84,71) Zafer Şahin sahiptir. Yine Mikes ortaklarından Atila Nazikioğlu ve Muteber Şahin de Destek A.Ş.'de hisse sahibidir.

H.1.5. Mikes Mikrodalga Elektronik Sistemler San. ve Tic. A.Ş. (Mikes)

Merkezi Ankara'da bulunan ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan şirket, savunma sanayi alanında ve askeri teçhizat üretimi ile iştigal etmektedir. Şirketin herhangi bir iştiraki bulunmamaktadır. Mikes A.Ş.'nin üretim faaliyetini sürdürdüğü ürünler savunma sanayinin bir alt pazarı olan elektronik harp sistemleri kapsamındadır. Savaş uçakları elektronik harp kendini koruma sistemleri, radar ikaz sistemi, elektronik harp destek sistemi ve bunların bakım hizmetleri Mikes'in ana faaliyet konularını oluşturmaktadır. Mikes hisselerinin %49,98'ine BAE, %50,02'lik kısmına ise yerli ortaklar sahiptir. Bu hisselerin dağılımı şu şekildedir: Destek A.Ş. (%26,72), Zafer Şahin (%23,29), Muteber Şahin (%0,005), Atila Nazikioğlu (%0,005). Bu bilgiler ışığında, Mikes hisselerinin %50,02'lik kısmının Destek Grubu ya da Zafer Şahin tarafından kontrol edildiği görülmektedir.

H.2. İlgili Pazar

H.2.1. Savunma Sanayi ve Bir Ürün Olarak Silahın Özellikleri

Mikes tarafından üretilen ürün ve hizmetlerin alıcısı Milli Savunma Bakanlığı'dır. Dolayısıyla işlem sonucunda etkilenecek ürün pazarı savunma sanayi pazarlarından birisidir.

Savunma sanayi, askeri alanda her türlü stratejik ve taktik, saldırı ve savunmaya yönelik silah sistemleri ve askeri donanımları geliştiren, üreten, özellikle yatırım malları üreten sanayi kolları başta olmak üzere, diğer bütün ekonomik faaliyet alanları ile çok yakın bir işbirliği içerisinde olan, özel ve kamu kuruluşlarının mülkiyetindeki firmalar topluluğudur.

Savunma sanayinin ürünleri ise giderek artan oranda silah sistemi deyimini ifade edilmektedir. Bu deyim, ürünün ihtiyaçlara göre artan ve eksilen bütün donanım ve ekipmanları kapsayan kullanılmaya hazır entegre bir birimi ifade etmektedir. Savunma sanayi firmalarının mülkiyeti ülkelerin siyasal ve ekonomik sistemlerine, endüstriyel gelişmişlik düzeylerine göre kamuya ya da özel firmalara ait olabilmektedir.

Silah üretimi, genel olarak bu faaliyet alanının çok büyük yatırımları gerektirmesi, kar marjının düşük olması ve askeri nedenlerle özel sektöre bırakılmasında sakıncalar bulunmasından dolayı, çoğu zaman kamu firmalarınınca yapılmaktadır, sınırlı alanlarda da özel firmalar üretim yapabilmektedirler.

Savunma sanayi alanında faaliyet gösteren kuruluşlar ana yapımçı ve alt yapımçı olmak üzere ikiye ayrılabilirler. Ana yapımçı firmalar; uçak, füze, savaş gemisi, tank gibi komple silah sistemlerinin geliştirilmesi ve üretimi ile iştigal eden kuruluşlar iken, alt yapımçı kuruluşlar genellikle atış kontrol sistemi, motor, radar ve haberleşme donanımı gibi bir silah sisteminin alt sistemlerinin üretimi ile ilgilenmektedirler.

Ana yapımçı kuruluşlar ile alt kuruluşlar dikey bir entegrasyona gidebildikleri gibi sözleşmesel bir bağlılıkla bağımsız da çalışabilmektedirler, ama her halükarda bu iki kuruluş arasında, ürünlerin teknik uyumunun sağlanabilmesi için mutlak bir işbirliği gerekmektedir. Savunma sanayi firmaları genellikle, özel teşebbüs de olsalar kamu otoritelerince denetlenir, yönlendirilir ve faaliyetleri ile ilgili kararlar alınır. Üretimin yönlendirilmesi ve şekillendirilmesinde; silahlı kuvvetler, savunma bakanlıkları ve savunma sanayi firmaları ilişkilerini düzenleyen ayrıntılı kurallar ağı oluşturulmuştur. Bu alanda faaliyet gösterecek firmaların kuruluşu da çoğu zaman izne bağlıdır. Bir başka deyişle, bir ön denetim söz konusudur. Bu ön denetim ülkelerin savunma sanayi politikaları ile uyum göstermektedir.

Savunma sanayi alanında ölçek ekonomilerinden yararlanılmaktadır. Özellikle stratejik bir ürün olan silahın her geçen gün doğasından kaynaklanan yenilenme ve geliştirilme gereksinimi bu alanda araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin kaçınılmaz olması sonucunu doğurmaktadır. Yine savunma sanayi ürünlerinde fiyat rekabetinden çok teknik rekabet ön plana geçmektedir. Bu yüzden teknik ilerlemeyi olanaklı kılan, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin finansmanını ve sürekliliğini sağlayabilecek bu faaliyetleri organize edebilecek geniş kapsamlı kurumsal bir yapı ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Savunma sanayi ürünlerinin entegre ürünler olması ve gün geçtikçe bu ürünlerin silah sistemi deyimini ile karşılanması bu alanda faaliyet gösteren firma ya da kuruluşun da entegre olması, silah projelerinin bütün unsurlarını kapsayacak ölçekte olmasını gerektirmektedir. Nitekim savunma sanayinde ana yapımçı firmaların diğer ana yapımçı firmalarla ve alt yapımçı ve parça üretici firmalarla yatay ve dikey birleştikleri gözlemlenmektedir.

Savunma sanayinde silah projesinin etkinliği çok sayıdaki ürünün kütle imalinden çok, geniş ölçüde geliştirme amaçlarındaki etkinliğe bağlı olmakta ve araştırma geliştirme faaliyetleri kapsamında üretim faaliyetlerinin bölünmezlik özellikleri üretim ölçeğinin genişletilmesini gerekli kılmaktadır. Örneğin bir mühendisin işin kapsamına göre kısa süreli istihdamı genellikle mümkün ve etkin değildir. Ayrıca kısa süreli istihdam mümkün olsa bile uzun vadede Ar-Ge çalışmaları verimli olmayacaktır. Silah ve alt sistemlerinin geliştirilmesinde, birçok bölünmeyen üretim faktörünün birlikte ve uyum içinde çalıştırılması gereksinimi bu alanda faaliyet gösterecek firmaların büyük ölçekli olmasını gerektirmektedir. Bu söylenenlere, ABD'de büyük silah üreticilerinin bünyelerinde matematik, fizik gibi alanlarda önemli yardım sağlayan bilimsel birimler kurmaları, buna karşın küçük üreticilerin teknik desteği üniversite ve çeşitli enstitülerle işbirliği yaparak sağlamaları örnek gösterilebilmektedir.

Daha büyük firmalar bir silah programının hazırlanması teklifi ve sunulması gibi çeşitli aşamalarda uzmanlaşabilecek büyük bir kadro bulundurabileceklerdir. Küçük üreticilere kıyasla idari işlemlerde büyük firmalar daha etkindir. Silah geliştirme ve üretimi girişimcilik ve bireysellik özelliğini göstermesine rağmen genellikle alıcı, yani silahlı kuvvetler, yeni bir silaha ihtiyaç olup olmadığına ve bu ürünün geliştirilmesine ve üretilmesine karar vermektedir. Ayrıca alıcı üreticiye üretimin çeşitli alanlarında mali katkıda bulunarak talep ettiği ürünün kendi ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesini sağlamaktadır. Bu çerçevede üretici alıcının kabul edebileceği ya da reddedebileceği hazır bir mal üretmemektedir. Bu bakımdan silah piyasası diğer mal piyasalarının gösterdiği özelliklerden farklı özellikler göstermektedir.

Bu alanda yüksek batık ve sabit maliyetler söz konusu olduğundan, piyasaya giriş ve piyasadan çıkış engelleri bulunmaktadır. Ayrıca savunma sanayi ürünlerinde yüksek standartlar mevcuttur. Bu standartlara ulaşılması ve tescil olunması uzun yıllar ve yüksek maliyetlerle mümkün olabilmekte, bu da piyasaya giriş engeli yaratmaktadır.

Bu ekonomik özelliklere ek olarak, geliştirilen silah sistemlerinin özelliklerinin ülke şartlarına göre dizayn edilmesi ve bu özelliklerin yüksek bir gizlilikle korunması ihtiyacı, üretici firmanın seçilmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca silahın milli güvenlik bakımından sahip olduğu kritik önem ve tedarik sürekliliğinin sağlanması nedeniyle yurtiçinde üretimi tercih edilmektedir.

Yukarıda belirtilen açıklamalar çerçevesinde, savunma sanayi piyasası ile serbest piyasa arasındaki farklar aşağıda yer verilen tabloda özetlenmiştir:

Tablo 2. serbest piyasa sistemi ile savunma sanayi piyasası arasındaki farklar

Serbest Piyasa Sistemi	Savunma Sanayi Piyasası
Genellikle bir çok firma aynı alanda faaliyet göstermektedir	Az sayıda fakat büyük ölçekli firmalar mevcuttur.
Pazara giriş ve çıkış serbesttir.	Pazara giriş ve çıkışlarda öndenetim söz konusudur.
Fiyatlar genellikle marjinal maliyetlere yakınsar.	Fiyatlar genellikle toplam maliyetler tarafından belirlenir.
Fiyatlar marjinal fayda ile belirlenir.	İstenilen askeri performans için herhangi bir fiyat ödenebilir.
Arz genellikle talebe göre ayarlanır.	Büyük bir kapasite fazlası vardır.
İşgücü hareketlidir.	İşgücünün hareketliliği azalmıştır.
Arz ve talepteki değişimlere piyasa genellikle hızlı bir şekilde uyum sağlar.	Yeni ürünler geliştirmek uzun bir süreç gerektirir; üretim süreci 3 ila 5 yıldır.
Sermaye hareketliliği yüksektir.	Büyük sermaye gerektirir, projelerin finansmanı güçtür.
Kapital malları daha hareketlidir.	Yüksek batık maliyetler mevcuttur.
Devlet müdahalesi yoktur.	Devlet belirleyici, düzenleyici ve denetleyicidir.
Pazarın hacmi piyasa tarafından belirlenir.	Pazarın hacmi yıllık bütçeler vasıtasıyla hükümetler ve yasama organlarınca belirlenir.
Normal mallardır	Kamusal mallardır.
Alıcının aynı kategoride bulunan ürünler arasında geniş bir seçim olanağı vardır.	Aynı amaç için daha az ürün üretilir. Üretici sayısı daha az ya da tektir. Alıcının prototipler arasında seçim olanağı olmasına rağmen üretim başladıktan sonra üründe değişiklik yapmak yüksek maliyetleri beraberinde getirmektedir.
Satıcılar yeni potansiyel ürünleri pazar analizleri vasıtasıyla geliştirir.	Alıcı ürün için isteklerini ortaya koyar. Daha sonra satıcı bu isteklere uygun üretim faaliyetlerine başlar.
Alıcı ve satıcılar bağımsız hareket ederler.	Alıcı sürekli satıcı ile irtibatlıdır.
Reklam faaliyetleri vardır.	Reklam yapılmamaktadır.

H-2.2. İlgili Ürün Pazarı

Mikes'in ürettiği ürün ve hizmetler elektronik harp sistemleri pazarında yer alabilecek ürünlerdir. Mikes tarafından şu ana kadar teslim edilmiş ürünler aşağıdaki gibidir:

- Türk Hava Kuvvetleri'nin F16 savaş uçakları için radar güdümlü tehditlere karşı koruma ve karıştırma maksatlı pasif ve aktif sistemler,
- Türk Hava Kuvvetleri'nin F4 uçakları için radar güdümlü tehditlere karşı koruma maksatlı sistemler,
- Türk Deniz Kuvvetleri hücum botları için elektronik destek sistemleri,
- Bu sistemlere ilişkin bakım, onarım, eğitim gibi lojistik hizmetler.

Yukarıdaki ürünlerin içinde bulunduğu elektronik harp sistemleri pazarının tek bir pazar olarak ele alınmasının mümkün olduğu, ancak pazarın gerek ürün gerekse kullanım yeri açısından çok çeşitli alt pazarlara (Elektronik Destek Sistemleri, Elektronik Tarruz Sistemleri ve Kendini Koruma Sistemleri gibi) bölünebildiği ve çoğu zaman aynı ürünü aynı amaçla değişik platformlarda kullanmanın mümkün olmadığı tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle elektronik harp sistemleri içerisinde yer alan ürünler ve hizmetler talep yönünden ikame edilememektedir. Ancak arz yönünden bakıldığında bu alanda faaliyet gösteren teşebbüslerin elektronik harp sistemleri içine giren bir çok ürünü üretebileceği görülmektedir. Elektronik harp sistemlerinin bir çok dalında faaliyet gösteren Aselsan'ın Mikes tarafından üretilen ürünleri üretebilecek bilgi birikimine, alt yapıya ve yatırıma sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla

elektronik harp sistemlerinin alt dallarında arz yönünden ikame edilebilirliğin mümkün olması nedeniyle elektronik harp sistemleri ürün ve hizmetlerinin tek bir pazar olarak ele alınmasında sakınca bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle işlemin değerlendirilmesinde ilgili ürün pazarı "*elektronik harp sistemleri ürün ve hizmetleri*" olarak tespit edilmiştir.

H.2.3. Coğrafi Pazar

Türkiye'de ilgili ürünlerin satışı ve üretimi çeşitli izinlere ve ön denetimlere tabi olduğundan, tanımlanabilecek en küçük coğrafi pazar "*Türkiye Cumhuriyeti sınırları*" olarak kabul edilmiştir.

H.3. Yapılan Tesbitler ve Hukuki Değerlendirme

H.3.1. İşlemin Şekli

Genelkurmay Başkanlığı ve SSM tarafından, BAE'nin SSM'ye karşı yükümlü bulunduğu "offset" yükümlülüklerine¹ karşılık, Aselsan'ın BAE'nin hisselerini devralarak, Mikes'in ortağı olması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmalar sonucu Aselsan ve SSM'nin Mikes ortağı olması kararı alınmıştır. Mikes ortak ve temsilcileri, Aselsan ve SSM temsilcileri katılımıyla gerçekleştirilen müzakereler sonucu, Mikes'in %72 hissesinin Aselsan'a, %3 hissesinin ise SSM'ye devri hususunda mutabakata varılmış ve konuya ilişkin 15.2.2002 tarihinde Hisse Devri Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmada belirtilen işlemler 3.5.2002 tarihi itibarıyla tamamlanmış ve hisse devri gerçekleştirilmiştir. Mikes'in hisse yapısındaki değişiklik Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nin 10.5.2002 tarihli 5545. sayısında yayımlanmıştır.

Bu anlaşmaya göre BAE, Mikes sermayesinin %49,98'ini temsil eden 37,485 adet nama yazılı hissesini Aselsan'a; Zafer Şahin, Mikes sermayesinin %22,02'ini temsil eden 16515 adet nama yazılı hissesini Aselsan'a; Destek A.Ş. ise, Mikes sermayesinin %3'ünü temsil eden 2.250 adet hissesini SSM'ye devretmeyi kabul etmiştir. Mikes'in işlem öncesi ve sonrasındaki ortaklık yapısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3. Mikes'in Ortaklık Yapısı

Hissedarlar	İşlem Öncesi Hisse Oranları (%)	İşlem Sonrası Hisse Oranları (%)
Aselsan	-	72
SSM	-	3
Destek A.Ş.	26,72	23,72
Zafer Şahin	23,29	1,27
Muteber Şahin	0,005	0,005
Atila Nazikioğlu	0,005	0,005
BAE	49,98	-

H.3.2. Yapılan İşlemin Amacı

Bildirimde bulunan Aselsan tarafından devralmanın amacının Türk savunma sanayinde güç birliği ve sinerji sağlanarak Türk Silahlı Kuvvetlerine daha etkin hizmet verilmesi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Mikes'in faaliyetlerini

¹ Offset, MSB/SSM tarafından tedarik edilen projeler çerçevesinde, yapılacak döviz ödemelerinden dolayı, ülkenin ödemeler dengesinde meydana gelebilecek açıkları telafi etmek amacıyla, anlaşma gereğince öncelikle savunma sanayii alt yapısının güçlendirilmesi için Türkiye'den yapılacak savunma sanayi ve/veya öncelikli sanayi ürünlerinin ihracatı ile ülkenin mevcut üretim veya ihracat potansiyelinin geliştirilmesine yönelik olarak döviz girdisi sağlayan diğer işlemleri ifade etmektedir.

sürdürebilmesi amacıyla SSM ve Genelkurmay Başkanlığı tarafından Aselsan'ın Mikes'in ortağı olması amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda, SSM ve Genelkurmay Başkanlığı Mikes'in faaliyetlerini sürdürmesini ve Türk Silahlı Kuvvetleri için mal ve hizmet üretmesini desteklemektedir.

Bunlara ek olarak, Mikes'in Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik kriz boyunca ekonomik faaliyetlerini sürdüremez hale geldiği tespit edilmiştir. Bu bakımdan bu işlemin bir diğer amacı Mikes'in Aselsan çatısı altında faaliyetlerini sürdürebilmesidir.

H.3.3. Yapılan İşlemin Niteliği

İşlem öncesinde Şirket hisseleri BAE ile Destek A.Ş., Zafer Şahin, Muteber Şahin ve Atila Nazikioğlu (Destek Grubu) tarafından paylaşılmaktadır. Mikes Ana Sözleşmesi'ne göre yönetim kuruluna, Destek Grubu'nun dört üye, BAE'nin ise 3 üye atama yetkisi bulunmaktadır. Yönetim kurulu dört üyenin hazır bulunması ile toplanır ve kararın alınabilmesi için katılan üyelerin çoğunluğunun olumlu oyu gereklidir. Ancak Mikes Genel Kurulu'nda önemli kararlarda (sermaye artırım, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin seçimi, şirketin fesih ya da tasfiyesine karar verilmesi ya da başka şirketlerle birleşmesi gibi) nitelikli çoğunluk (%75) aranması nedeniyle, Şirket'in BAE ve Destek Grubu'nun ortak kontrolünde olduğu görülmektedir.

İşlem sonrasında Ana Sözleşme'de değişiklik yapılarak çeşitli konularda karar nisapları farklılaştırılmış ve yönetim kurulunun yapısıyla ilgili olarak farklı düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre Mikes Ana Sözleşmesi'nde şirket sermayesi %72 hisseyi temsilen 54.000 adet Aselsan namına düzenlenmiş A grubu, %25 hisseyi temsilen 18.750 adet Destek Grubu namına düzenlenmiş B grubu ve %3 hisseyi temsilen 2.250 adet SSM namına düzenlenmiş C grubu olmak üzere toplam 75.000 paya bölünmüştür. Paylar arasında ayrıcalık olmayıp bu paylar yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin seçiminde anlaşmanın diğer maddelerinin uygulanması için oluşturulmuştur.

Yönetim kurulu toplam yedi üyeden oluşmakta, üyelerin dördü A grubu pay sahipleri, ikisi B grubu pay sahipleri, biri C grubu pay sahipleri tarafından gösterilecek adaylar arasından seçilmektedir. Yönetim kurulu en az beş üyenin huzuru ile yapılmakta ve yönetim kurulu toplantılarında kararlar, kural olarak beş üyenin olumlu oyu ile alınmaktadır. Genel kurul ortaklar arasından veya dışarıdan görev süresi en fazla üç yıl olmak üzere, her bir grubun göstereceği adaylar arasından üç denetçi seçmektedir. Genel kurulun karar nisabı mevcut oyların ekseriyetidir. Fakat bazı istisnalar mevcuttur; sermaye artırım ve eksilmesi her zaman mümkün olmakla birlikte, böyle bir kararın alınması için toplantıya katılan ortakların %75'inin olumlu oyu gerekmektedir. Şirketin mevcut ortaklarla ya da bunların kontrolü altındaki yan şirketler dışında kalan şirketlerle birleşmesi durumunda, birleşme kararının alınabilmesi için mevcut oyların %75'inin olumlu olması gerekmektedir. Ayrıca şirketin tasfiyesi ve feshine karar verilmesi durumunda, alınacak Genel Kurul kararının geçerli olması için, bu karar toplantıda mevcut oyların %72'si ile alınmalıdır.

Yukarıda belirtilen Mikes Ana Sözleşmesi hükümleri dolayısıyla Mikes'in kontrolü, devralma işlemi sonucunda hiçbir tarafa tamamen geçmiş durumda değildir. SSM'nin bu devralma işleminde oynadığı stratejik rol göz önüne alındığında, Aselsan ile SSM'nin, SSM'ye 3238 sayılı Kanun ile kendisine verilen görevleri yerine getirirken Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda işbirliği yapacağı ve Mikes'i yönlendireceği öngörülmüştür. Nitekim, SSM ve Aselsan birlikte hem genel kurulda hem de yönetim kurulunda Ana Sözleşme ile tespit edilmiş gerekli nisablara ulaşmaktadırlar. Ayrıca Aselsan'ın olumlu oyu olmadan diğer ortakların birlikte karar almaları mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle, işlem sonucunda Mikes'in kontrolünün BAE ve Destek Grubu ortak kontrolünden Aselsan ve SSM ortak kontrolüne geçtiği tespit edilmiştir.

1997/1 sayılı Tebliğ'in 2. maddesinin (b) bendinde *'herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün malvarlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması ya da kontrol etmesi'* birleşme veya devralma sayılan hallerden birisi olarak sayılmıştır. Aselsan ve SSM'nin Mikes hisselerinin %75'ini devralması, Şirket'te kontrol değişikliğine neden olduğundan Tebliğ kapsamında bir işlemdir.

Aynı Tebliğ'in 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 4. maddesi hükmünce Rekabet Kurulu'na bildirilerek izin alınması gereken işlemler için %25 pazar payı ve 25 trilyon TL. ciro eşiği öngörülmüştür. Tarafların toplam pazar payının %99,5 (Aselsan %..., Mikes %...) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca tarafların toplam cirosunun 271 trilyon TL. (Aselsan yaklaşık trilyon TL., Mikes yaklaşık trilyon TL.) olduğu dikkate alındığında, işlemin hem ciro hem de pazar payı yönüyle Tebliğ'de belirtilen eşikleri aştığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla söz konusu işlem anılan Tebliğ kapsamında izne tabidir.

4054 sayılı Kanun'un 7. maddesinde *"Bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır"* denilmek suretiyle hakim durum doğuran ya da mevcut bir hakim durumu güçlendiren ve bunun sonucunda rekabetin önemli ölçüde azalmasına yol açan birleşme ve devralmaları yasaklamaktadır.

İşlem sonucunda Aselsan'ın ilgili ürün pazarındaki payı %99,5 olacaktır. Daha önce de pazar payı %..... olan Aselsan'ın işlem sonucunda pazarın tümüne hakim olacağı görülmektedir. Aselsan'ın daha önceki %.....'lık pazar payı ile hakim durumda olup olmadığı, ya da işlemden sonra hakim duruma geçip geçmeyeceği değerlendirilmelidir.

H.3.4. Hakim Durum Değerlendirilmesi

4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde hakim durum, *"belirli bir piyasadaki bir ya da birden fazla teşebbüsün rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü"* olarak tanımlanmıştır. Hakim durumun tespitinde pazar

payı önemli bir kriter olmakla birlikte, tek başına yeterli bir kriter değildir. İlgili ürün pazarının koşulları dikkate alındığında üretilen ürünlerin tek alıcısının Milli Savunma Bakanlığı olduğu görülmektedir. Milli Savunma Bakanlığı pazarda düzenleyici, denetleyici ve yönlendirici rol oynamaktadır. SSM'ye 3238 sayılı Kanun'da savunma sanayini organize etmek, ihtiyaçları belirleyip projeler hazırlamak, gerektiğinde şirket kurmak ya da şirketlere iştirak etmek, ihracatı kontrol etmek ve teşebbüslere savunma sanayini geliştirmek için teşvikler sağlamak gibi görevler verilmiştir.

SSM bu görev ve yetkilerini kullanarak Mikes'e ortak olmuş ve yine BAE'nin offset yükümlülüklerine karşın BAE'nin hisselerinin Aselsan'a devri kararını almıştır. Türkiye'de askeri elektronik sanayinde güç birliği sağlanması ve yatırım duplikasyonunun önlenmesi amacıyla yapılan bu işlem Genelkurmay Başkanlığı'nın uygun görüşü alınarak SSM tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu durum, pazarda tek alıcı (monopson) durumunda olan Milli Savunma Bakanlığı'nın gücünü ortaya koymaktadır. Üretilen ürünler, bunların özellikleri, proje ve ihale bazında Milli Savunma Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Bu nedenle %100 pazar payına sahip olsa bile bir şirketin fiyat, arz ve üretim miktarı gibi ekonomik parametreleri bağımsız olarak belirleyebilecek güce sahip olamayacağı, başka bir ifadeyle hakim durumda olmayacağı tespit edilmiştir.

H.3.5. Diğer Hususlar

İşlem değerlendirilirken ele alınması gereken bir başka husus da hisseleri devredilen Mikes'in mali durumunun kötüleşmesi ve faaliyetleri kesintiye uğramış bir şirket olmasıdır. Mikes ülkemizin yaşadığı ekonomik kriz ve ardından Türk Lirası'nın devalüe olması sonucu yabancı kur karşılığı yükümlülüklerinden dolayı finansal açıdan zor duruma düşmüştür. Bunun sonucunda Mikes üretim tesislerini çeşitli zaman aralıklarıyla kapatmak zorunda kalmış ve teslimatlarında gecikmiştir.

Bildirim konusu işlemin amacının, yukarıda durumu belirtilen Mikes'in mali yapısının güçlendirilerek buraya yapılan yatırımların yeniden ekonomiye kazandırılmasını ve F16 savaş uçakları için üretilen AN/ALQ-178 elektronik harp sistemine ilişkin know-how ve lisansların kullanılmasını sağlamak olduğu tespit edilmiştir.

I. SONUÇ

Yukarıda yapılan tespitler ve değerlendirmeler doğrultusunda;

1- Mikes Mikrodalga Sanayi ve Ticaret A.Ş. hisselerinin %75'inin BAE Systems Overseas Inc., Destek Elektronik Sistemler ve Teknoloji A.Ş. ve Zafer Şahin tarafından Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile Savunma Sanayii Müsteşarlığı'na devri işlemine, ilgili ürün pazarının özellikleri, Milli Savunma Bakanlığı'nın pazardaki tek alıcı konumu ve yönlendirici işlevi nedeniyle faaliyette bulunan teşebbüslerin hakim duruma gelmelerinin zorluğu, hisseleri devredilen Mikes'in mali durumunun kötüleşmesi nedeniyle sahip olduğu know-how ve lisansların ve buraya yapılan yatırımın ekonomiye kazandırılma ihtiyacı ve savunma sanayiini yönlendiren kurumların öncülüğünde milli güvenlikle ilgili hassas bir pazarda gerçekleşen bir işlem olması nedenleriyle izin verilmesine OY BİRLİĞİ ile,

02-62/774-316

2- Bildirimde bulunmamaya yönelik olarak bir ceza tayinine yer olmadığına OY
ÇOKLUĞU ile
karar verilmiştir.

(11.10.2002 tarihli ve 02-62 / 774-316 sayılı Kurul Kararı)

KARŞI OY GEREKÇESİ

4054 sayılı Kanun'un 10. ve 11. maddeleri uyarınca, bildirilmesi zorunlu olan birleşme ve devralma işlemlerinin Kurul'a bildirilmemiş olduğu hallerde, Kurul'un bildirimde bulunulmamasından dolayı ceza vermeme yetkisine sahip olmadığı görüşü ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Dr. Kemal EROL
İkinci Başkan

A. Ersan GÖKMEN
Kurul Üyesi

Murat GENCER
Kurul Üyesi